List 40. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. oktobra 1869.

Gospodarske stvari.

Stroški in plačila pri kmetijah.

Da gospodar z družino vred živeti more, potrebuje on s svojo družino živeža, stanovanja, obleke; za vse to je treba denarja. Gospodar pa potrebuje tudi poslov in delavcev, ki ga stanejo spet denarja. Prav za prav bi imeli pôsli in delavci toliko dobiti, kolikor jim je za živenje, to je, za živež in obleko potreba. Ali zdaj že hočejo več imeti, posebno keri teža dela imajo. Prava taka plačila bi imeli soseskini in srenjski možje vrediti, in premisliti, da vsa taka plačila poslom, delavcem, in njih živež in seme, in kar k obdelovanju posestev gré, ne smejo polovice vrednosti pridelkov preseči, sicer kmetije ne morejo obstati, ker še davki in druga odrajtila po tem pridejo, in komaj četrt pridelkov gospodarju ostane.

Še drugi stroški in plačila pri kmetijah pa so:

Vsakoletno oguljenje in spridenje orodja, železja: lemežev, črtal, vozov, podkov, verig, posode itd., kar rado tretji del vrednosti tacega orodja znese, in včasi še več;

vsakoletna popravila pri poslopjih, strehah, v hlevih itd., kar najmanj deseti del vrednosti streh, podov itd. rado znese;

zavarovanje poslopij zoper ogenj itd., ki je zelo koristno in dobro in vsega priporočevanja vredno, pa vendar znese nekoliko in se med letne stroške šteti mora;

cesarski davki od zemljišč in priklade vsake baže, od hiš pa še posebe;

naklade na cesarske davke za deželne potrebe; dalje plačila odškodovanja zemljišč; potlej birnje, vkladanje za srenjske potrebe, za cestne mostove, za cerkve, za šole, za mežnarje, za duhovne itd.; zadnjič pa

uime in nesreče na polji, v vinogradih, na poslopji, pri živini, pri družini, zdravila itd.

Vse to vzame na leto in dan več od četrtine prihodkov, kar s poprejšnjimi obdelovavnimi stroški naraste že na več od treh četrt, da gospodarju na zadnje od vsega pridelka še ene četrti ne ostane za njegovo hrano in za hrano njegovih otrok, za obleko, za obuvala, in za razne vsakdanje posebne potrebe.

Cena žita in druzih pridelkov.

Zdaj, ko se pozveduje cena žita in druzih pridelkov, utegnilo bi mikavno biti, kolikošna nam je bila v prejšnjih letih cena. Škoda, da nimamo na drobno zapisane cene od vseh pridelkov v preteklih letih; stvar, ktera se ne zdí važna letos, utegne potomcem našim važna biti čez leta in leta. Gosp. Zalokar jo je zapisal v svojem „Umnem kmetovanji“ tako-le:

Od leta 1829. do 1840. je srednji vedno zlo enaki kup ta-le bil:

Mernik	pšenice	1 gld.	30 kr.	mernik	krompirja	— gld.	24 kr
„	rží . .	— „	56 „	„	fižola .	1 „	16 „
„	ječmena	— „	50 „	„	graha .	1 „	16 „
„	ovsa .	— „	32 „	„	boba .	1 „	— „
„	ajde .	— „	50 „	„	prosá .	— „	50 „

Leta 1841. pa je bil

mernik	pšenice	1 gld.	50 kr.	mernik	ajde .	— gld.	52 kr.
„	rži . .	1 „	20 „	„	krompirja	— „	33 „
„	ječmena	1 „	— „	„	fižola .	— „	48 „
„	ovsa .	— „	40 „	„	prosá .	1 „	— „

Leta 1842. je bil

mernik	pšenice	1 gld.	54 kr.	mernik	krompirja	— gld.	30 kr.
„	rží . .	1 „	5 „	„	fižola .	— „	46 „
„	ječmena	1 „	— „	„	prosá .	— „	48 „
„	ovsa .	— „	48 „	„	ajde . .	— „	45 „

Leta 1843. je bil

mernik	pšenice	1 gld.	30 kr.	mernik	krompirja	— gld.	27 kr.
„	rží . .	1 „	2 „	„	fižola .	1 „	22 „
„	ječmena	— „	48 „	„	prosá .	— „	48 „
„	ovsa .	— „	38 „				

Leta 1844. je bil

mernik	pšenice	1 gld.	22 kr.	mernik	ajde .	— gld.	45 kr.
„	rží . .	— „	56 „	„	krompirja	— „	32 „
„	ječmena	— „	48 „	„	fižola .	1 „	19 „
„	ovsa .	— „	35 „	„	prosá .	— „	58 „

Leta 1845. je bil

mernik	pšenice	1 gld.	30 kr.	mernik	ajde .	— gld.	52 kr.
„	rží . .	1 „	8 „	„	krompirja	— „	27 „
„	ječmena	— „	46 „	„	fižola .	1 „	12 „
„	ovsa .	— „	38 „	„	prosá .	1 „	— „

Leta 1846. je bil

mernik	pšenice	1 gld.	40 kr.	mernik	krompirja	— gld.	37 kr.
„	rží . .	1 „	10 „	„	fižola .	1 „	16 „
„	ječmena	1 „	— „	„	prosá .	1 „	10 „
„	ovsa .	— „	48 „				

Od leta 1847. do 1851. pa je cena žita po malem rastla, in od leta 1852. do 1854. je zavoljo slabih pridelkov po vsi Evropi močno poskočila, tako da v zadnjih letih 1853. in 1854. se je prodajal spomladi

mernik	pšenice	4 gld.	10 kr.	mernik	ajde . .	2 gld.	40 kr.
„	rží . .	3 „	20 „	„	turšice .	2 „	58 „
„	ječmena	2 „	20 „	„	krompirja	2 „	— „
„	ovsa .	1 „	30 „	„	fižola .	2 „	40 „
„	prosá .	2 „	36 „				

Ta kup sicer ne more za pravo ceno veljati, ker je ta cena le zavoljo povsotnega pomanjkanja zadnja leta tolikošna.

Letošnja letina v srednji Evropi.

Letina v Holandiji in Belgiji je srednja po meri, a skozi in skozi slaba po lastnosti pridelkov. V severni Nemčiji so v obče pridelali dokaj lepe pše-

nice, in isto tako ovsa in ječmena; nasproti pa rži le srednjo mero in slabega pridelka; v Westfalnu dokaj pšenice, pa veliko snetjave. Na Saksonskem je dobra letina sploh. Na Bavarskem (Parskem) je pridelek srednje mere; pšenica in rž ste lahki, ječmen in oves prav lepa. Žitne kupčije po vsej Nemčiji in Švajci je dozdaj bilo prav prav malo; nakupičene ima v Romanshornu še zdaj 300.000 centov stare pšenice, taka je tudi v Stetinu. Na Francozkem je v obče le srednje dobrote. Iz Angležkega so sporočila o žitni letini dobra. Rusija se hvali z obilnim pridelkom, tako tudi Švedija; v Avstriji je v obče le srednja.

List iz Dunaja

o gospodarskem učilu ljudskih učiteljev.

Poslal J. Levičnik.

24. septembra. (Zakasnjeno.)

Naj Vam, predrage „Novice“, predno se ločimo ljudski učitelji odtod, iz cesarske metropole, pišem še nekoliko vrstic. Radi smo prišli v Beč, a radi tudi odhajamo zopet odtod; zakaj dolzega sedenja in obilo hoje po trdem dunajskem tlaku se človek pri najboljši volji nazadnje vendar le naveliča.

Te dni smo imeli še tri veče demonstracije. 18. dne t. m. sta nas peljala profesorja dr. Reitlechner in dr. Wilhelm v tukajšnjo mašinsko fabriko gospodov Clayton Schuttleworth & Comp., kjer se izdelujejo razne gospodarstvene mašine. Šli smo z omenjenima profesorjema od poslopja do poslopja ter ogledavali poljedelske stroje v posamesnih delih in v celih sestavah. Predvčerajšnjim smo imeli v politehniki drugo demonštracijo; pri tej nam je razkazeval dr. Wilhelm zopet v modelih razne gospodarstvene stroje; dalje razkladal nam nauke, kako naj se postopa z mlekom, kako se dobro napravljata sirovo maslo in sir, — tudi razne živali nam je kazal v slikah, volno pa nam dal videti „in natura“ od najslabejše baže do najžlahnejšega pridelka. Videli smo tu take žlahne pridelke, da bi jih bil človek prej mislil za svilo, nego za volno.

Predsinočnim smo se snidili po občnem razgovoru velika večina učiteljev v podzemeljski dvorani Likey-eve gostilnice.*) Počastili so nas bili pri tem shodu tudi ministerijalni svetovalec vitez dr. Hamm, ministerijalni tajnik dr. Lorenc in vsi profesorji. Bilo je več govorov, mnogo slava-klicev na svitlega cesarja, ministra Potocki-ta ter na nazoče gg. prednike itd. Pelo se je najprej nemški, potem po viši želji tudi slovenski; zlasti se je določno zahtevala naša: „Pridi Gorenec!“, ktera se je pa po spodbudi častne želje tudi tako iskreno zapela, da je vse po dvorani čudé poslušalo. Bil je to najlepši dan in večer, kar smo jih na Dunaji preživeli. Včeraj smo bili obdarovani v našem II. razredu vsi učitelji vsak s peterimi lepimi in koristnimi knjigami; učitelji drugih dveh razredov so bojè po eno knjigo manj dobili. Lepa, iskreno živa zahvala za tako blaga darila!

Popoldne sta nas peljala še gg. profesorja Hajek in Bisching v „geologische Reichsanstalt“, kjer smo v enajsterih sobah pregledovali raznovrstno in raznobarveno kamnje iz vseh dežel našega cesarstva; tudi od čuda veliko okamnin je tù razpostavljenih, kterih starost se šteje na stoletja.

Danes ob 12. uri smo skončali našega tukajšnjega šolanja čas. Gosp. profesorji pa so se več ali manj vsi s prav ginljivimi govori poslovili od nas, ter pokladali nam na srca, naj marljivo nadaljujemo v daljnih domovjih to, kar smo se tu učiti pričeli. — Na kratko, pa vendar iskreno in nekako z otožnim srcem smo si podali po skončanem zadnjem uku dosedanji znanci in prijatelji desnice svoje, dobro vedevši, da z veliko večino njih se vidimo gotovo zadnjikrat; — ni čuda toraj, da marsikomu so se silile skrite solzice v oči. Drevi proti deseti uri se bomo večidel vsi, kar nas je iz dežel proti jugu, ločili od tod ter djali slovo „z Bogom“ ogromnemu dunajskemu mestu. — Kakor drugekrati, pošljem tudi še danes zadnjič od le-tod dragim znancem in rojakom v daljni domovini svoj iskreni pozdrav! Srečno!

*) Podzemeljskih gostilniških dvoran na Dunaji je čedalje več ter so zlasti o poletnem času žejnim Dunajčanom kaj mile pribežališča iz solnčne vročine do hladnih virov izvrstne pive.

Vred.

Národne stvarí.

O pregovorih in prilikah

sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje.)

Prva zbirka poljskih pregovorov je javalne od l. 1618 [1]); pozneji natisi so iz 1619., 1620. in 1629. l., a pisatelj ni znan.

V latinskem jeziku so razglaševali pregovore Poljakov: jezuit Knapsi (Melch. Knab.) 1632. l. Ign. Rog. Zavadzki 1688., 1690. in 1728. l. in pijarist Arn. Zeglicki 1751. l.

V nemškem jeziku so govorila Poljakov prišla na svetlo l. 1689. po Jan. Ernestiju in l. 1722. po Jan. Moneti. [2])

Novo zbirko navadnih prilik poljskih so dajali na dan Andr. Fredro l. 1658., 1659. in 1664., v popravljenih in pomnoženih natisih pa Franc Bohomolec l. 1769., Marevicz l. 1780., Sam. Bandtkin l. 1809. in 1820.

V četrtem zvezku svojih poezij je priobčil l. 1756. Jož. Minasovicz nekaj poljskih pregovorov v vezani besedi.

Prilike Poljakov razkladaje pretresa Konšt. Vurcbah tudi izreke druzih Slovanov (1847. l.).

Ruskih pregovorov sosebno, med drugimi sta razglasila dokaj I. G. Kizeveter 1796. l. in Dimièr (d' Humières) l. 1800. Veliko se jih nahaja tudi pri Anketil-Diperonu [3]) in v slovarji akademije ruske. Najbolj znamenita pa je nabira ruskih poslovic, ki jo je razglasil l. 1834. Snjegirev, pridéta jej je dotična literatura vseh Slovanov. O prislovniški literaturi Slovanov in Nemcev je tudi I. I. Hanuš 1853. l. v českem jeziku bukve dal na svetlo.

Jož. Dobrovski je razglasil l. 1804. nabor českih, Ludv. Ad. Jucevicz l. 1840. nabor litovskih pregovorov.

Kaj da se je zgodilo z J. Miheličevim rokopisom: „Kranjski pregovori“, [4]) tega ne vem.*)

Pregovori in prilike so po svojem pomenu navadni, veljavni izreki modrosti in skušnje iz domačega in javnega, verskega in državnega življenja: posnetek so z opazkov človeškega razuma. Kakor vsak človek, tako ima tudi vsak narod svojega duhá; tega razodevajo in upodobujejo ravno pregovori in prilike v svojej skupnosti.

[1]) Proverbiorum Polonicorum centuriae 18 v Lubcu nad Niemnem.

[2]) Moneta: Enchiridion Polonicum. Thorn.

[3]) Grammaire et dictionnaire ou vocabulaire Russe, grec (moderne) et latin.... (Anquetil—Duperron).

[4]) P. Marcus a S. Pad. Bibliotheca Carnioliae.

*) Rajnki prof. Jaka Zupan je tudi v natisu izdelal veliko torbico s'ov. pregovorov; isto tako tudi Matija Majar v svoji knjigi

Vred.

Značaj pregovorov in prilik je tedaj, da živijo ne le v duhu, ampak tudi na jeziku ljudstva, in da ima splošno veljavnost, kar izrekujejo. Od šolske učenosti se odlikujejo s tem, da le ob kratkem vendar pa duhovito vse povedó, in da se tako moško in krepko obnašajo, kakor se jim spodobi vsled njih visocega rodú.

Po splošno razumljivi, konkretni obliki, ki najčešče služi prilikam, po svojej mnogostranski bistroumnosti in s tem, da so navadno le iz skušnje povzete, razločujejo se prilike od pregovorov in modrih izrekov, ki bolj abstraktno, bolj osorno in na kratko kako važno resnico, kako pravilo za življenje zastavljajo.

Pregovor, ki je s premišljanja posnet, je splošno veljaven, samo po sebi in kjer si bodi: prilike pa, ki izvirajo iz življenja, iz kake priložnosti (prilike), zadobivajo pravi pomen še le na pravem mestu. Tako je na priliko

Kar se rodí, smrti zorí — pregovor, a
Konj za sto zlatov tudi crkne — le prilika.

Modre izreke, na pr.: Spoznavaj samega sebe! smeli bi tudi imenovati izreke modrih.

Geslo je pregovor, kterega si kdo izvoli za poglavitno ravnalo v svojem djanji in nehanji. Po izgledu sedmerih grških modrijanov je v prejšnjih časih vsak imenitniši mož s kakim pregovorom (geslom) naznanoval, kaj da misli in hoče; dandanes imajo le vladarji še to navado.

Od pregovorov se razločujejo — da-si časih le malo — tudi govorila in prislovni izrazi, ki le bolj šaljivo kako bistroumno misel izrekujejo na pr.: Toliko ga je sram kakor volka strah. — Cvili kakor ižanska (ali ribniška) kola.

Sorodnice pregovorov in prilik so na dalje národne pesmi, pravljice in pripovedke; iz mlajše, postranske rodbine, pa tudi basne in priličbe (parabole), govorice (anekdote), vsaka bistroumna beseda, sploh vse, kar se je v mnogostranski rabi jezika po živih pripodobah nekako poosebilo.

S pripovedkami in pravljicami vjemajo se prilike v tem, da se tudi njihne oblike velikokrat ravnajo po raznih narečjih, da se jih tù in tam drží še kaka nenavadna beseda ali pripodoba iz starodavnih časov, da se tudi one rade prilikujejo krajem in osebam. Enako pravljicam gojijo nas prilike lehno in milo — kakor mleko ne teži želodca; — služijo nam pa tudi kakor pripovedke časih v tečnišo hrano, kajti marsikdaj zahtevajo resnobnosti in dobrega premisleka.

(Dalje prihodnjič.)

Jezikoslovne stvari.

Krak.

Spisal Davorin Trstenjak.

Marljivi in učeni naš slovenski prirodoslovec gosp. Šimen Robič poprašuje v poslednjih „Novicah“: zakaj se „Batrachospermum moniliforme“ imenuje krak? Ker je sl. vredništvo v opazki omenilo, naj bi jaz razodel svoje mnenje o izviru te besede, pokušam tukaj razlago besede krak.

Beseda krak ima te-le pomene: krak, gressus, v staroslov. novoslov. krača, coxa, Hakse, srbski: krak, crus longum, poljski krok, perinaeum, meso na krači, hrv. okrak, pes suillus, litevski karka, oberarm. S prostezo imamo v slov. korak, korač, koročaj, gressus, korakati, dalje: kreknoti, razkrečati. Prvotni pomen je „ire, gehen, schreiten, springen, hüpfen“, in se vjema s sansk. çrank, ire. Iz prvotnega pomena: „iti, stapati, skakati“ stvarila so se poznamenovanja za: nogo kot pomoček hoje, zato: krača, okrak, pes suillus, štirskoslov. krak, hrv. po Habdeliču: skrek, Froschfuss; in sedaj se nam razjasnuje izraz krak za Batrachospermum. Po žabjem kraku, skreku, ali po žabi κατ' εξοχην je dobil ta rod alge svoje ime: grškolat. βατράχιον — batrachium, zato hrvatskoslov. žabinec trava, žabja trava, v okolici, v kteri sedaj stanujem, se pa tudi rastlina veli: žabji krak in pa: žabji skok; Latin jo tudi imenuje: ranunculus, od rana, žaba, toda ker so te rastline prebivališča žab,*) ali pa ker imajo podobo žabjih nožic, krakov, skrekov, primeri nemško poznamenovanje: Hahnenfuss, ranunculus, slovenski srakonoga, Himmelthau itd.

Ime krajno Krakovo, predmestja ljubljanskega, Krakovo, ime loga blizo Leskovca na Kranjskem, Krakovo, ime vasi na gorenjem Štirskem, Krakov, poglavitno poljsko mesto, dalje imena Krak, Krek, Kračman, Kračun itd. so tudi iz temata: krak, kakor tudi ime božanstva slovanskega Krak, ki je ubil pozoja (v kraljedvorskem rokopisu stoji: „krok slnce“). Krak, krok je bilo personifikovano mladorojeno, novorojeno solnce po zimskem solsticiji — božič, ktero je še slabahno in še le koraka, je krak**), ni pa bežun, δρομαιος; primeri indiški Višnu, v Vedah še priimek solnca, od viš, ire, gehen, schreiten. Ker krščanski praznik rojstva Izveličarjevega pada ravno v zimski solsticij, o kterem se je rodil Krak, zato se „nativitas Domini“, „vigilia ejus festi“ velí v staroslov. kračun, češki kračun, maloruski: kerečunj, bulg. kračun; tudi Magjari so od Slovanov vzeli in si napravili: karátson. Miklošič ni znal izpeljave besede: kračun, vendar se ni upal primerjati jo tematu: „kratek“; quia bulg. et čehicum č obstare videtur.

To božanstvo najdemo tudi med retranskimi podobami s samimi solnčnimi atributi, ali, ker se v polabsko-slovanščini a in o spremenjata pogostoma v glasnik i, primeri: slivi, namesti slovo, tedaj razumemo, zakaj ima to božanstvo runski napis: krikki = Krako, Kroko.

Verjel bi toraj: da so topična imena mest, vesi, logov, nastale po častji božanstva Kraka, Kroka, ker tudi to ime imajo logi in griči, kjer ni nikakoršnega potoka, muže ali mlake, v kterem bi Batrachospermum rastel.

Alga po Belostencu: morska resa, po Jambrešiču morska haluga. Da so tudi rastline dobile po božanstvih imena, potrjujejo: perunika, divica (verbascum), hotunja (robus ebuli) itd.

Rojaci! pobirajte pridno národno blago; glejte koliko vrednosti je v njem!

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

X.

(Konec.)

Za en trenutek omolkne, potem pa z vedno bolj oslabljenem, pa strašno-milim glasom zažene: „Oj — ne morem — mirno — umreti — ne morem! — — — Ljuboslavin bledi obraz stojí mi pred očmí in mi protí;

*) Primeri Batrachospermum: Froschsamen, Froschsaat.

**) S slov. krak, skrek je sorodno starogorenje-nemški skrekan, novonemški schreke, v besedi: Heuschrecke, to je die im Heu springende, hüpfende. Pis.

*

— a Ljubkovičevo prokletje doní mi ko strašni grom v ušesih! — Ona dva mi nista odpustila — in zato — težko — se — loči — duša — moja — od — telesa!"

Mati Serafina na te besede vstane, položi polagoma trepetajočo roko na čelo bolnice, ter jej tiho, komaj razumljivo reče: „Da si zagotovljena o odpuščanju Ljuboslave in Ljubkoviča, bi se li potem umirila?"

„Ljuboslava! — to je tvoj glas!?" — jokajoča zašepetá bolnica in pade omedlevša v zglavje.

„Judita! — oj nesrečna prijateljica moja Judita!" reče predstojnica in sklone se nad umirajočo, poljubivša jo na mrzlo čelo.

V ta trenutek oglasí se od zvonika glas ure, in predstojnica vpraša, koliko je na času?

„Polnoči" — odgovoré stražnice.

S pomočjo dveh usmiljenih sester povrne se Judita še v življenje, njeno oko razsvetli se, in z zamolklim glasom zavpraša: „Ljuboslava, povej mi, si li res ti ali je le tvoj duh, ki donaša mi odpuščenje v smrtni uri?"

Gospá mati poklekne k postelji in reče: „Ljuboslava je, živa in prava sestra in prijateljica tvoja; odpušča ti zmote tvoje in moli ravno zdaj k Bogu za milost in usmiljenje!"

„In Ljubkovič? — je li tudi on mi odpustil?"

„Ljubkovič" — reče mati Serafina in globoko izdihne — „Ljubkovič najdel me je pred letom tukaj, in na iskreno prošnjo njegovo šla sem doli v samostansko zbornico.... Kar si mi pravila ti, povedal mi je tudi on, ter opral s solzami zmoto svojo".

„Odpustil — je li mi odpustil?"

„Popolnoma — in prinesel ti odpuščenje tudi od tete, s ktero se je na popotovanju svojem po naključju sešel".

Težko zadihajoča vzdigne bolnica svojo desnico, podá jo materi Serafini, in tiho reče: „Ljuboslava! zdaj mi je odleglo; — lahko mi je pri srci; — odpustila si mi ti, upam, da mi je odpustil tudi Stvarnik moj.... ostani.... z Bogom!".... še en vzdih — in Judite ni bilo več.

Mati Serafina skloni se prek nje, zatisne jej očí in porosi z vročimi solzami ranjce velo mrtvo obličje.

Od cerkvenega stolpa pa zamolklo udari ura eno čez polnoči, — vse nazoče padejo na kolena in molijo iskreno k Bogu za dušo, ki se je ravnokar ločila iz sveta.

Tretji dan prepevale so usmiljene sestre okoli truge umrle in zopet oglasijo se zvonovi, pošiljaje doneče milozvučne glasove prek brega in doline.

Visoka pesem.

Zložil Jovan Vesel-Koseski.*)

Uvod.

V imenu svetimu, v imenu vsih imen,
Ki se mu vklanjajo kreposti tega sveta,
Ki vsim stvarem pogoj, ki cena je vsih cen,
Ozrimo kviško se v oblok Bogá očeta!

V imenu luči tmin, zmagavca besnih sil,
Ki smert objemši sam otél je svet pogina,
Ki hlad je naših ran, zdravilo vsih zdravil,
Napnimo gerla moč v imenu sladkim sina.

In razvedritelja oblačne pameti,
Ki je od vekomaj modrosti čiste plamen,
Obeh oseb izid, z obema v eni tri,
Zapojmo glasnih ust v imenu duha, Amen.

I.

Oče naš.

Bitje čudno, bitje brez prilike,
Duh visok čez uma misli vse,
Ki v svitlosti večno rajske dike
Angelsko prespeš razumljenje;
Ki po zraku žarne krogle viješ,
Dih sladak iz cvétlice puhtiš,
Iz neviht življenja blagor liješ,
Blisku kdaj, in kod, in kam veliš.

Čudno bitje, bitje neizmerno,
Stvarnik, drug, in rešnik oče naš,
Ki ta svet pomnožiti stoterno,
Ali v nič ga z migam djati znaš;
Ki od sonc do micne trohe peska,
Od prahú do kralja vsih zverin,
Od kresnic do strašne luči treska,
Vsim stvarem si uzrok in začin!

Nam si oče, vodja nam gotovi,
V blagoslov si dal nam sina clo;
Čujte vsi, deržave in rodovi,
Oče naš je sveto bistvo to.
Je naš oče, vir ljubezni žive,
Brez izjemka skerbno vsih straní
Nam daruje vsaki dan vidljive,
Dan na dan nevidne blagosti.

Kinč nam da podobe veličanske,
Nam prižgè v obrazu vida kras,
Čelu vcepi misli modrijanske,
Ustam da besede sladki glas.
Soncu vkaže: Brazde plod mu zbudi!
Roki: Vlij želečimu požir!
Zraku: Sap hladivnih ne zamudi!
Noči: Daj utrudenimu mir!

Bog ljubezni, oče vsiga sveta,
De sta nam, ki gline prah smo le,
V glavi um, in duša v sercu vneta,
Slava vsa in hvala tebi gre!
Hvala de veselja serce vriska,
Ko spomlad natvora oživí,
Slava de v dolini solz in stiska
Cvetlic nam obilno dozorí:

De nam up nebeškiga življenja,
Krepki up veselja večniga,
V boju zmot, ko truda in terplenja,
K zmagi sklep, orožje v bitvi da;
De pregreh ob cvetju bič odlašaš,
Naše de slabosti prispoznaš,
Da! de clo zločinu prizanašaš,
Ter mu moč in čas k pokori daš.

Milost je, dobrota brez prilike,
To ljubav neskončna tvoja je,
Ktera v cvet razviti vse mladike,
Vsaki berst obdati s plodam htje.
Bog ljubezni, oče sveta tega,
Odpri tej molitvi svoj posluh,
Serca nam očisti dima zlega,
Daj, čez nas de pride snage duh!

Daj de bi po uku tvômu bili,
Obernili v tvojo slavo vse,
De bi pot kreposti le hodili,
Čistih serc, ko dečno serce je;

---

*) Gosp. Koseski je Matici s srčno zahvalo, da ga je V. občni zbor sprejel med svoje častne ude, poslal dovršeno „visoko pesem" svojo, kteri je predmet „oče naš". Prva dva oddelka sta natisnjena v „Novicah" 1850. l. Malo premenjena ju čitatelj tedanjih „Novic" zopet sreča. Naslednjih 8 oddelkov pa je novo, še nenatisnjeno Koseskijevo delo. Po željah g. pesnika in s privoljenjem Matičinega predsedstva celo to pesem priobčijo letošnje „Novice".

Vred.

Daj de bi, ko zadna borba mine,
Nam očí zatisne mirna smert,
Tam za nas, nevredne tvoje sine,
Sveti dom nebeški bil odpert.

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbori.

Štajarski deželni zbor.

V 7. seji je poslanec dr. Haffner podpiral svoj predlog, deželni zbor naj po deželnem odboru doseže pri vojnem ministerstvu to, da bode prihodnjič izžrebanje (lozanje) in nabiranje rekrutov tamo, kjer je sedež okrajnega zastopa, ker so okrajna glavarstva prevelika, in ljudje, ki morajo od oddaljenih krajev iti v mesto, kjer ima okrajno glavarstvo sedež, potrošijo mnogo denarja in potratijo mnogo časa, kar ne bi bilo, če bi bilo to izžrebanje in nabiranje v onih krajih, kjer je okrajni zastop. Haffnerjev predlog se izročí srenjskemu odseku po tem, ko je tudi vladin komisar nektere opazke pristavil, ki so govorile za predlog. — Baron Hammer-Purgstall je podpiral svoj predlog: „naj se celó in brž odpravi konkordat“. V dolgem govoru ni povedal nič novega, ampak je ponavljal to, kar se je že v liberalnih časnikih o tej stvari vrabci pojó po strehah. — Vse nesreče, ki je posebno zadnja leta doletela Avstrijo, je kriv ubogi konkordat, in da še bo več nesreče napravil, če se ne odpravi, to je bilo jedro njegovega govora. Hammerjev predlog se izročí ustavnemu odseku. — Potem je prišlo na vrsto pretresovanje postave o cestni policiji, o kteri je sporočal pl. Konrad. Pri specialni debati je baron Buol predložil, naj se izbriše §. 2., ki se glasí: „Živino pasti po krajih cestinih je prepovedano“, kajti to se ne more izpeljavati. Baron Hammer se je temu predlogu zoperstavljal, in na to je baron Buol svoj predlog spet popustil. §. 16., ki se glasí: „prepovedano je spati na vozu onemu (kočijažu), ki vodi vožnjo“, se poslancu dr. M. Schreinerju zdi smešno postavljen in zato predloží, da se naj ne kaznuje samo on vozovodja, ki pri vožnji spi, temoč tudi on, ki je pri vožnji pijan. Konrad ugovarja na to, da se zlo težko dá določiti, kedaj je vozovodja pijan in da marsikteri, če se ga je malo napil, bolj vozi kakor on, ki je celó trezen. — Schreiner pravi, da se more vozniku le tedaj spanje prepovedati, kedar res vozi. Na to reče Konrad, da je samo tisti voznik, ki res vozi, ne pa tisti, ki na vozu samo sedí. Schreinerjev predlog pade. — O §. 23. je govoril dr. Stremayr in je predložil, da se naj tako glasí, da naj ima gosposka cestine, krajne in poljske policije pri izvrševanju svoje službe enake pravice, kakor javna stražna gosposka. Predlog se sprejme. Pri zadnjem §. je nastalo ostro in dolgo besodovanje. Dr. Stremayr je namreč predložil, da tudi naj imajo okrajni zastopi nek upliv v cestnih zadevah in cestni policiji pri srenjskih cestah, in da se ta naj v postavi jasno in določno izreče, ker to je najbolj praktično. Ker se vendar po dolgi debati niso mogli porazumeti, je baron Hackelberg predložil, naj še dotični odsek ta §. enkrat pretrese in zboru predloží.

V 8. seji je K. Seidl podpiral svoj predlog, naj se tudi pri nas napravijo mirivne sodnije, kakoršne se že nahajajo na Angleškem in Francoskem, ki bi skušale pomiriti dva, ki se hočeta pravdati, ker potem bi bilo menj pravd, in bi se toliko denarja ne zapravdalo. Se izročí srenjskemu odseku. Dalje podpira K. Seidl svoj drugi predlog, ki se glasí tako-le: „Deželni odbor naj dá preiskovati po deželnih uradnikih, koliko kvara dela Drava gruntom v srenji Dupleški spodnjem mariborskem okraju, in ali ni Št. Martin in spodnji Duplek v nevarnosti. 2. Naj za čas nekaj napravi, da bodo imenovani kraji spet zadosti ovarovani, in 3. da se naj napravi namenjen prekop Dravin, in se naj plača to nekoliko iz zaloge vodine, nekoliko pa naj plača okrajni zastop mariborski, drugo pa srenja, ki je v nevarnosti! Govornik je tudi omenil, da že vlada zmirom pobira brodovino v Mariboru, ki je samo zato določena, da se naj vravna Dravin tok, in vendar nič noče storiti. Se izroči deželnemu odboru. — Dominkuš-Brandstetterjeva stvar se izroči ustavnemu odseku. — Dr. Jožef Kaiserfeld poroča potem v imenu deželnega odbora o K. Seidel-novi volitvi, in omeni, da je prišlo šest protestov zoper njo v slovenskem jeziku in da je podpisano 46 volilcev. Dr. Vošnjak zahteva, naj se preberejo protesti, se ni dovolilo. Sporočevalec je tedaj iz potestov izvzel, kar je njemu bilo drago in je samo omenil, da so vladini komisarji pripomogli k zmagi, da vladin komisar ni pustil dr. Dominkuša v volilno sobo, in da se ni vršila volitev po §§. 28 in 29. Da je Kaiserfeld vse ugovore napravične in neresnične našel, se samo po sebi razumeva, in da je zato predložil, naj se volitev g. K. Seidelna potrdi. Zdaj se je začela prav živa debata, ktera — kakor „Sl. Gosp.“ pravi — je bila tako huda, kakor lanska adresina debata, da še ne hujša. Dr. Vošnjak je pričakoval od deželnega odbora, da bode to volitev celo natanko preiskoval, kakor se je preiskavala volitev g. dr. Dominkuša; to se ni storilo in vendar se zdaj poroča o nji. Deželni odbor misli, da ni samo vsegamogočen, temuč da je tudi vsegavedoč, in da mu zato ni bilo potreba preiskavati te volitve, ker jo predlaga za potrdbo, je to razžaljenje vsega slovenskega naroda. Volilci, ki so vložili protest, so se zanašali natanke preiskave od strani deželnega odbora, al slovenski volivec obrača, nemški deželni odbor pa obrne! Dalje dokazuje, kako so bili Slovenci pri volitvi „vogelfrei“ (t. j. v stanu takem, da ga smeš ubiti, kogar hočeš) in popiše natanko grdo ravnanje nekih mestnjanov s Slovenci na mestnem trgu in ulicah, in kako so žandarmi zapirali samo nedolžne Slovence, nemškutarji so pa lehko rogovilili, kakor so hoteli. Govornik reče, da se mu je zdelo, da je na Turškem. Slovenci so se žalili tukaj, in se žalijo vsikdar, kder je le mogoče, in zato smo se spet do dobrega prepričali, da z Nemci ni dobro skupaj živeti! — Naposled predlaga dr. Vošnjak, da se naj ta volitev izroči posebnemu odseku, ki jo naj še enkrat dobro preišče in pretrese in o nji sporoča. — Frice Brandstetter zagovarja potem v zlo površnem govoru uradnike in mestjane mariborske in dokazuje, da se je vse postavno vršilo, in priporoča predlog dež. odbora. To mu v kratkem potrdi tudi z nekimi šaljivimi besedami Karneri. — Potem pa poprime poslanec Herman besedo in v obširnem govoru kaže pravice Slovencev in popisuje ljudí, kteri jim ovirajo te pravice. Slovenci nočejo druzega nič kakor to, da so gospodarji v lastni svoji hiši; kdo pa so nasprotniki? — tujci so ali pa izneverjenci narodu svojemu, ki z nogami teptajo národne naše pravice. Na Štajarskem se je izcimila neka koterija „verfassungsfreundov“, in kakor je po besedah evangelija rodil Abraham Isaka, Isak Jakoba itd., tako je Karneri rodil Brandsteterja, Brandstetter Schmida itd. Njihovo gêslo je, da samo v decemberski ustavi moreš izveličan biti, drugače si izgubljen! Mi pa se ne bojimo luninih politikarjev, ki na slovenski zemlji ustavne komedije igrajo, — ki so za 70 percentov in vojno postavo navdušeni, — roka pravice jih bode vničila. Konečno pravi, da volitev Seidel-na je neveljavna. — Zdaj pa začnó razsajati dr. Waser, mož iz ministerstva prava (!), veliki li-

beralec dr. Rechbauer in pa Brandstetter in razsajajo zoper pravice slovenskega naroda in voditelje njihove tako grdo, da res ni čuda, da jim je dr. Vošnjak v obraz rekel, da s takimi ljudmí ni moči skupaj živeti. — In konec vsega prepira kaj je bil? — predlog Vošnjakov je bil zavržen, Seidel je bil za poslanca potrjen!

Deželni zbor kranjski.

8. seja je skoro celih 5 ur trajala, in to prav brez potrebe, kar bomo zdolej kazali. Ko se je slovenski zapisnik 7. seje prebral, potrdil, poprime c. k. deželni predsednik besedo ter oponaša, da je zapisnik le slovenski, ne poleg ministerskega zahtevanja tudi nemški. — Na to se bere vabilo k slovesni sv. maši v stolni cerkvi na dan godú presvitlega cesarja 4. oktobra, in izročé se sledeče prošnje: 1) poslanec Zagorec je izročil prošnjo županov iz Kostanjevice, iz Št. Jerneja in od sv. Križa, da bi spadale vasí Velika Dolina in Čatež k okrajni sodniji v Kostanjevico, — 2) poslanec Pintar prošnjo vasí sv. Duha in Virmaš, da bi bile prešolane iz Žabnice zopet v Škofjo Loko, — 3) deželni glavar prošnjo krčmarja Miha Lenče-ta iz Ljubljane za odpisanje vinskega daca, ki ga zahteva finančna gosposka za 1867. l. od njega, — in 4) deželni odbor prošnjo uradniškega pripravnika za zboljšanje plače. — Potem ko je c. k. deželni predsednik izročil še vladni predlog postave za varstvo poljskih pridelkov zoper škodo gosenic in hroščev in za varstvo malih tičev, prišla so na vrsto opravila dnevnega reda, namreč: 1) pismo c. kr. ministra notranjih oprav dr. Giskre zarad jezika, ki naj se rabi v zapisnikih deželnega zbora. To pismo trdi, da je deželni zbor vezan v zadevah jezika na §. 19. zakona državne ustave 21. dec. 1867. leta, — dalje, da se imajo postave za vojvodino Kranjsko v nemškem jeziku sklepati, ker je zdaj le nemški tekst autentičen (veljaven), — da se morajo zapisniki zborovih sej v vsem tudi nemški pisati, ker so podlaga postavodajstvu deželnega zbora, in ker se imajo vsled pravil deželnega reda presvitlemu cesarju predlagati. — Samo ob sebi se razume, da večina deželnega zbora o takem pismu ne more na vrat na nos sklepati. Dr. Costa tedaj poprime besedo ter nasvetuje, da naj se to pismo kot nujni predlog izročí ustavnemu odseku, ki ima brž v prihodnji seji o njem poročati. Al zdaj poprime besedo dr. pl. Kaltenegger prav nepotrebno in stavi predlog, da naj se sprejme to vladino pismo v vednost, deželni glavar naj pa dá pisati sejine zapisnike tudi v nemškem jeziku; — v govoru brez konca in kraja skuša dokazati postavnost ministerskega zahtevanja s §. 19. zakona državne ustave ter trdi, da zapisniki sej deželnega zbora niso le notranja zadeva zbornice. Na to pa se vname obširna debata. Dr. Costa brani svoj prav korektni predlog, in dokazuje, da pismo dr. Giskre ni vladna predloga, kajti ministri nimajo pravice deželnim zborom predlog staviti, ako ne zadobé od presvitlega cesarja za to dovoljenja ali povelja. Dr. Costa razlaga, zakaj naj se to pismo izročí ustavnemu odseku in od kterih straní in iz kterega stališča ga bo imel ta odsek obravnavati. Govornik pravi, da to pismo kaže na to, da si minister dr. Giskra prilastuje pravico nadzorništva deželnih zborov; al te pravice nima nobeden minister. Dalje spodbija dr. Kalteneggerjevo trjenje o postavnosti ministerskega zahtevanja, ker niti opravilni red niti kaka druga postava ne tirja nemških zapisnikov, ker sicer bi bil moral minister dr. Giskra že lansko leto od kranjskega deželnega zbora dvojne zapisnike zahtevati, ker lansko leto so bili nekteri zapisniki le slovenski, nekteri le nemški. Kar se pa tiče §. 19. zakona državne ustave, t. j. narodne ravnopravnosti, naj se pa pogleda na deželne zbore v Gradcu, v Celovcu, v Trstu, v Gorici in v Poreču! Kako je pa tam s to rečjo? (Predsednik zvončka in opominja poslušalce zarad živih dobroklicev.) Ali ni na Štajarskem, Koroškem, v Trstu, v Gorici in v Istri število Slovencev mnogo obilnejši nego je število Nemcev na Kranjskem? in kako se pišejo ondi zapisniki? — samo nemški ali laški! Kedar v imenovanih deželnih zborih se bodo pisali tudi slovenski zapisniki, potem se tudi mi ne bomo branili nemških. — Za dr. Costom se oglasí c. kr. deželni predsednik, ter pravi, da se nemški zapisniki zahtevajo vsled narodne ravnopravnosti, da pa on ni zoper to, da se izročí njegovo pismo ustavnemu odseku. — Potem poprime dr. Toman besedo ter pravi, da edino le iz te okoliščine, ker se predlagajo zapisniki Njegovemu Veličanstvu cesarju, se ni djalo to pismo naravnost „ad acta“. Tem bolj se je pa čuditi vladinemu zahtevanju po dvojnih zapisnikih, ker je ravno vladini zastopnik pri prvi obravnavi deželnega zbora, o načrtu postave zastran jezika, v kterem se imajo vprihodnje zakoni za našo deželo izdelavati in razglašati, ugovarjal oni določbi postavnega načrta, ki govorí za izdelavanje in razglašanje deželnih zakonov v dveh jezicih, in vendar je treba od deželnih zborov sklenjene postave tudi cesarju predlagati. Na to opominja govornik nasprotno stran na 1864. leto, ko je narodna manjšina zahtevala od tadajšne nemške večine prestavo nemških zapisnikov v slovenski jezik, a takrat tega nemška večina ni dovolila! — Potem poslanec Kromer govorí v smislu Kalteneggerjevem, in pravi, da to pismo sicer ni vladni predlog ter da ni prišlo v posvetovanje deželnega zbora, ampak da je to predlog izvrševalne oblasti in da ga ima deželni zbor kar naravnost ubogati (smeh med poslanci in poslušalci). Nadaljevaje pravi govornik, da se mi nimamo za Štajarce pečati; oni si bodo že sami svoje pravice branili kakor si jih branimo mi (smeh med poslanci in poslušalci). Poslanec Kromer kaže, da je bil do najnovejših časov na Kranjskem uradni jezik le nemški (žalibog!), in še le, odkar imamo ustavo, se je začelo ter se vedno bolj množí zahtevanje za vpeljavo slovenskega jezika v uradnije. Tudi Kromer kliče §. 19. državne ustave v pomoč nemških zapisnikov in pravi, da vpeljati namesti ravnopravnosti se hoče samopravnost, rekši, da na Kranjskem živé tudi Nemci, kterim se ne smé narodna ravnopravnost kratiti, in le zarad tega, da se mir ohrani, se njegova stran do zdaj ni oglasila za nemške zapisnike. Zdaj poprime besedo dr. Zarnik, ki sodi govor vladinega namestnika v tem smislu, da bode deželni zbor razpuščen, ako se ne vdá zahtevanju ministrovim, a pravi, da se poslanci slovenskega naroda nikakor ne bojé razpuščenja deželnega zbora. (Pravo!) On pripoveduje, da v Galiciji je čez 100.000 Nemcev, pa vendar vlada ne zahteva nemških zapisnikov sej deželnega zbora gališkega. Nadaljevaje svoj govor razklada dr. Zarnik, kako je z zapisniki v vnanjih deželah, ter dostavlja, da so se do zdaj po vseh parlamentih zapisniki imeli za čisto notranjo zadevo. O §. 19. pravi govornik, da je ta §. gotovo dobra reč; al kedar ima Slovencem na prid biti, se pa zasuče le v njihovo — škodo, in da do sedaj še nimamo nobenega izvršilnega zakona za ta §., tem menj se mora toraj deželni zbor, ki je sam postavodajalni faktor, podvreči eksekutivni oblasti v zadevah §. 19. državne ustave. Poslancu Kromarju pravi, da on celó nič ne dvomi, da g. Kromerja in njegovo stranko nič ne briga, kaj se s Slovenci na Štajarskem godí; al poslancem naše straní je pa prav veliko mar za zatirane slovenske brate bodi-si na Štajarskem ali kjerkoli. Odgovarjaje poslancu Kromerju zastran vpeljave slovenskega jezika v pisarnice ces. go-

spósk pravi dr. Zarnik, da raba nemškega jezika po kancelijah za nas ni historično pravo, ampak historično nepravo ali krivna, ki jo moramo mi zbrisati, kakor so jo zbrisali Magjari z vpeljavo svojega jezika v uradnije, kjer je tudi stoletja latinski jezik vladal. O poskusih in vspehu vlade z vpeljavo slovenščine v pisarnice pravi govornik, da je vlada prav sama tega kriva, da je vspeh njenih poskušenj do sedaj tako slab in skoro nevidljiv, kajti ona sama neče te vpeljave, sicer bi ne podpirala in ne povikševala onih, ki se branijo in ustavljajo vpeljavi našega jezika ter bi ne prestavljala med Nemce onih uradnikov, kteri se potegujejo za pravice slovenskega jezika. Svoj govor končá dr. Zarnik z opombo, da se Slovencem, kedar svoje pravice zahtevajo, vselej očita, da mir kalijo. — Na dr. Zarnikov govor se oglasi c. kr. deželni predsednik ter pravi, da on nikakor ni tega rekel, da se razpustí deželni zbor, ako se ne vdá ministerskemu zahtevanju, in da bi bilo tako izjavljenje neparlamentarno. — Na to se oglasi še poslanec Dežman zoper govor dr. Tomanov, da je bila leta 1864. debata zarad stenografičnih zapisnikov, a ne zarad sejinih zapisnikov, o kterih je zdaj govorjenje. Sklicevaje se na dr. Costov govor pa pravi Dežman, naj dá kranjski deželni zbor izgled deželnim zborom v Gradcu, Trstu itd., kako je treba razumevati narodno ravnopravnost. — Za Dežmanom je govoril še nekaj malega dr. Kaltenegger, in potem se je glasovalo o predlogu dr. Costovem, ki je bil z večino glasov izročen ustavnemu odseku.

Po končani tej prav s trte zviti debati se je pismeno naznanilo predsedništvu c. kr. deželne vlade, da postava o razdelitvi sopašnikov in menjalnih zemljišč ni potrjena, izročila gospodarskemu odseku v premislek in poročanje. Ko se je poročilo deželnega odbora o prošnji občine Loškega potoka izročilo ustavnemu odseku, poročilo o prestrojenju deželnega muzeja pa izročilo finančnemu odseku v presodbo in poročanje, so bile volitve 4 udov in 4 namestnikov v deželno komisijo za izpeljavo nove postave o zemljiščinih davkih; — bili so izvoljeni kot udje pl. Karl Wurzbach, Peter Kozler, dr. Etbin Costa in pa Andrej Brus; za njihove namestnike pa Franc pl. Langer, dr. Jože Orel, Karl Seitner in pa dr. R. Razlag. — O sporočilu deželnega odbora zarad naprave mitnice v Rakeku je deželni zbor po nasvetu deželnega odbora sklenil, da se prošnja do slavne vlade za napravo mitnice v Rakeku še enkrat ponoví, in da se dá cestnemu odboru planinskega okraja za l. 1870. za popravljanje skladnih cest iz deželnega zaklada podpore 500 gold. Poslanci dr. Costa, dr. Bleiweis in dr. Toman so živo zagovarjali napravo mitnice v Rakeku in podelitve denarne podpore. — Vsi predlogi deželnega odbora zarad varstva gozdov so bili po nasvetu sprejeti, dodalo se je le še to-le: deželnemu odboru se daje naloga, da v sporazumljenji z vlado skrbí za to, da se nova gozdna postava, ako je mogoče, predloží deželnemu zboru že v prvi prihodnji sesiji, — c. k. deželna vlada se naprosi, naj opominja c. k. okrajna poglavarstva, da gledé na §. 23. gozdne postave nikakor ne opuščajo vspešno nadzorovati gozdov, — deželnemu odboru se naročuje, da z ozirom na ravno izrečeno prošnjo podučí občine in po njih posestnike in uživalce gozdov, kako se sme in ne sme po gozdni postavi z gozdi ravnati. — Poslanca dr. Toman in Lovro Pintar in poročevalec g. Marka Lipold so še posebno zagovarjali od deželnega zbora potrjene nasvete gospodarskega odseka, in gosp. Pintar je iz skušinj na Gorenskem povedal še marsikako resnico.

Iz 9. seje poročamo danes le prav na kratko, ker listu prostora primanjkuje, obširno sporočilo prepuščaje prihodnjim „Novicam“. — Dr. Toman je zarad nepotrjene postave o razdelitvi sopašnikov stavil nujni predlog, naj se ta postava izročí gospodarskemu odseku v posvèt in poročilo. Predlog se sprejme. — Poslanec Svetec v imenu ustavnega odseka poroča o ministrovem pismu zarad jezika, v kterem naj se pišejo sejini zapisniki. Odsekov predlog, naj se zarad ravnopravnosti pišejo slovenski in nemški, je bil brez debate soglasno sprejet. — Poslanec Pintar v imenu gospodarskega odseka poroča o vladni predlogi, ki se tiče zaméne zemljišč. Po mali premembi §. 3. je bila sprejeta vladna predloga. — Potem poroča baron Apfaltrern o vladni postavi zarad presnove realnih šol; šolski nasvèt gré na to, naj se ta postava izročí deželnemu odboru posebno v to, ali ne bi se gledé deželne razmere doljna realka ne prestrojila v realno gimnazijo, in na podlagi praktične potrebe prihodnjemu deželnemu zboru predložila načrtana postava. Tù pa se je vnela spet živahna razprava, ktera se je čez dve uri končala s tem, da je šolski odsek po svojem poročevalcu predlog stavil, naj gré ta stvar še enkrat šolskemu odseku v prevdarek v tem smislu, da nasvetuje zboru glavna vodila, po kterih naj deželni odbor za prihodnji zbor osnova postavo.

Dopisi.

Iz Prage 1. okt. ✱ Slišali ste slavno zmago naroda českega, in veselilo nas je, da tudi iz Ljubljane so telegrami prinesli radostne glase o tej zmagi. Od vlade z vso silo za poslance priporočani kandidati — vsi so kot muhe pocepali na kmetih, v mestih in trgih po deželi; zadnje upanje je vladi ostalo le še v Pragi, ter se je nadejala, da tù bode vendar zmaga njena. Al ravno tako je propala — za vladne kandidate nobeden ne mara. Čujte kaj sta storila vladna privrženca Dormitzer in Halla; razposlala sta kakor mož in žena volilcem ta-le partè v tisuč iztisih:

Max. Dormitzer — Prof. dr. Jos. Halla
ersuchen Sie höflichst, bei der heutigen Landtagswahl ihnen Ihre Stimme zuzuwenden.

Al volilci niso marali ne za Dormitzerja ne za Hallo, ampak izvolili so si možá svojega zaupanja V. Belsky-a in Fr. Pštrosa. — Na Českem, kakor tudi na Moravskem, je vse, kar je poštenega Slovana, zoper sedaj vladajočo sistemo in zoper ministerstvo; odgovoril je vladi narod ves! Kaj pa zdaj? — je vprašanje. Njegovemu Veličanstvu vedno zvesti narod češki bode svojemu kralju v ponižnem pismu razodel nerazrušljivo zvestobo in udanost, a povedal tudi, da na tej poti, ktero ministerstvo sedej hodi, ni za Avstrijo rešitve. Narod češki se nepremakljivo hoče držati državno pravnega prava svojega, in, poprej še zadovoljno z obširno avtonomijo in kancelarom, zahtevalo bode zdaj to, kar se je dalo Magjarom, kajti iste pravice, ki jih imajo Magjari pod Štefanovo krono, grějo po zgodovinskem pravu tudi deželam pod krono sv. Venceslava. Minister Schmerling je leta in leta čakal, da — pridejo Magjari, al Magjarí so šli! Sedanje ministerstvo je s silo hotelo Čehe vpreči v Cislajtanijo, al sila mu je spodletela. V pošteni ustavni vladi nikakor ne more veljati sila, nego le porazumljenje z narodi; ministri, ki se tega vodíla ne držijo, ne vejo, da delajo državi na pogubo. Važna dôba je tedaj nastopila: dôba, porazumljenja presvitle krone avstrijske z narodi avstrijskimi! In za to dôbo moramo hvaležni biti Čehom in Moravanom. Živi narod češki!

Iz Notranjskega. —? — Točka 52. nove postave za ljudske šole govorí: „Welche Nebenbeschäftigungen mit dem Lehramte unvereinbar seien, bestimmt die

Landesgesetzgebung", to je: opravke, s kterimi se učitelj pečati ne sme, odločuje deželno postavodajstvo". Ker je šola zvezda voditeljica ljudstvenega napredka, in če hoče učitelj današnjim šolskim tirjatvam zadostevati, je gotovo, da se s takimi posli vkvarjati ne sme, ki ga preveč odtegujejo njegovemu poklicu, ali ki so takošni, da se ne spodobijo ljudskemu učitelju. Dajte mu primerno plačo, pa bode vseh besedí konec in postavodajstvu ne bode si treba glave ubijati s tem, kaj ne sme ongaviti učitelj. Ljudski učitelji imajo navadno tudi cerkveno orglanje, tù in tam tudi mežnarijo opravljati. Prvi opravek se mu odvzeti ne more in ne sme, mežnarstvo pa se gotovo z današnjimi šolskimi napravami nikakor ne strinja. Dandanes se je večkrat godilo, da so učitelji bili občinski pisarji, bili so celó tudi župani; al naj mi dovolijo vprašanje: ali ni bilo to šolstvu ali županstvu na škodo? Opravíl je pri učiteljstvu in županstvu dosto, je li tedaj mogoče vstrezati obema posloma? Šola ne more na korist županiji, še manj pa županija na korist šoli biti. Postavodajstvo bode moralo posebno v bodočnosti na to gledati, da se šolska in županijska opravila vršijo redovno in brez zadržka. Posebna napaka za šolo je ta, da ima vsak človek pravico, na šolska vrata med učenjem trkati ter učitelja posebno pa učečo se mladino motiti; do sedaj se je to marsikje godilo, a zanaprej je treba to napako popolno odpraviti. Potrebno pa je, da je učitelj v občinskem odboru in to iz raznih vzrokov; al županstvo naj se mu ne naklada, in to toliko manj, ker nove veče županije bodo tudi več dela in skrbí prizadjale, in če je učitelj ob enem tudi pisar ali celó župan, bode to šoli in županiji ali občini na veliko škodo. Ponavljam tedaj, kar sem gori rekel: učitelj naj se spodobno plača, a naj ostane učitelj, kajti dva konja se h kratu težko jašeta.

Senožeče 1. okt. — Ker je Njihovo Veličanstvo naš milostljivi cesar vpeljavo c. k. sodnije v Senožeče blagovoljno potrdilo, s čemur so se naše stare pravice danes zopet ponovile in goreče želje vresničile, kličemo po tej javni poti vsem onim častitim gospodom v deželnem našem zboru, kteri so nam do tega pomagali, našo nepozabljivo in srčno zahvalo. Živili!

Občinski odbori iz senožeške in vremske doline.

Iz Kamnika 1. okt. — Čudno se mi zdi, da še noben list ni omenil velikega škandala, ki se je godil tukaj 30. avgusta, ter po vsem Kamniku izbudil strašno nevoljo. Bival je tukaj več tednov neki gospod iz Ljubljane zarad zdravja; zvečer pred svojim odhodom je šel v gostilnico „pri Krištofu" poslovit se pri postrežljivej in priljudnjej hišnej gospodinji. Ko se zahvaljuje za dobro postrežbo in pravi, da je rad zahajal v prijazno hišo, kjer je tukaj tudi čitalnica, začneta sodniški uradnik Prhavec in ravnatelj ljubljanske realke Schrey, ki sta v gostilnici pila, ga zasmehovati in črniti slovensko reč, Ljubljančan jih skuša pomiriti, in potem ga silita, naj ž njima pije vino; on se zahvaluje rekši, da zarad zdravja ne sme vina piti. Ko ga le silita in silita, prijazna krčmarica reče: „Kaj stavita gospóda, da ga jaz pripravim, da bode pil? In gospodinja po daljem govoru pravi, da vsak domoljub mora častiti možé, ki se že dolgo možato boré za narodne pravice naše; napijem toraj na zdravje dr. Bleiweisa in dr. Coste! Vi gospod ste se tukaj kazali poštenega rodoljuba, mislim, da boste pili na to zdravico". — Ljubljančan prime kozarec ter pije. Zdajci pa kakor divje zveri skočita ona gospoda po konci rekši: Ta lump, ta šuft v najini družbi nikoli ni hotel vina piti, ančeš, da ga ne sme, na zdravje teh dveh — pa ga pije! — Ljubljančan pri teh besedah vstane in hoče iti, al P. skoči nad-nj, ga zgrabi za grlo ter ga davi, Sch. pa zavihti stol in ga hoče mahniti po glavi, kar pa Ljubljančan k sreči z roko odvrne, sicer bi bilo po njem. Sch. mu potem izpodbije sè stolom noge, da se zvrne na tla. P. poklekne na-nj, ga tlači in zopet davi, Sch. pa ga po glavi nabija. Gospodinja spravi hipoma vse posle na noge in pošlje po žandarje, ker vidi veliko nevarnost za gospoda. K sreči prideta precej žandarja ter mir storita. P. vstane ter ukazuje: Zaprite tega lumpa, zabavljal je zoper vlado. — Tega pa jaz nikakor ne pripustim — zavrne krčmarica, da bi tega mirnega gospoda zaprli. Povedati vam hočem, kaj se je tù godilo. — Ko popiše dogodbo, se žandarja Ljubljančanu ponudita za varha ter ga spremita do doma v Mekinje, kjer je stanoval, da je bil varen po poti. — Drugi dan pa lazita oba razsajalca ko grešne duše za njim, v eno mer moledovata, naj bi ju ne tožil. Ob dveh popoldne priromata že z nekim prijateljem celó v Mekinje, ko je Ljubljančan ravno pred hišo sedel s svojim prijateljem, vzdigneta roke in za božjo voljo prosita odpuščenja. On pa nevoljen vstane in beží na vrt, njuni prijatelj gre za njim ter ga prigovarja, al zastonj. Vsa potrta se zvrneta na klop ter prosita njegovega prijatelja, naj on prosi za nju; treseta se, goltata komaj besede iz grla, in ko vse nič ne pomaga, začneta se vsa prekunana jokati; ni manjkalo dosti, da se nista zgrudila na tla. — Zavoljo nesreče njunih rodovin jima naposled velikodušno odpustí razžaljeni gospod hudodelstvo. — Čitatelji! kaj pravite k tej „kulturi"? — Čudno se nam je zdelo, da je Schrey potem tukaj ostal še tri tedne; še bolj čudno pa je to, da je g. Schrey po tej dogodbi še zmiraj ravnatelj na realki, odgojiteljici mladine!

Iz Ljubljane. *(Imendan presvitlega cesarja)* se je v pondeljek slavil z navadno cerkveno slovesnostjo. Po sv. maši je bil deželni zbor, v kterem je deželni glavar pl. Wurzbach v primernem nemškem in slovenskem govoru se spominjal godú Njegovega Veličanstva, kteremu je vsa dvorana navdušeno klicala živio!

— *(V živinozdravniški šoli)* so konecletne skušnje 7., 8. in 9. dan tega meseca dopoldne in popoldne; preskušnje so očitne; naj pride tedaj poslušati, komur jo drago. — Po vseh svetih se na novo začne šola.

— *(Gosp. Ignaci Toman)*, dobro znani umetnik v podobarstvu je te dni umrl. Škoda za vrlega moža.

— *(Dramatično društvo)* napravi svojo prvo letošnjo predstavo v deželnem gledišču v nedeljo 10. oktobra ob 7. uri zvečer. Po slavnostnim prologu se bode igrala vesela igra v 3 djanjih „Išče se nevesta", po českem izvirniku K. Sabine, poslovenjena od Fr. Marna. — Sedeži se bodo dobivali v nedeljo zjutraj od 10—12 ure in zvečer od 6—7 pri gledališki kasi. — Abonirani sedeži za ta večer ne veljajo. — Vstopnina bode, kakor po navadi.

— *(Naznanilo.)* Gospodje pevci národne čitalnice so uljudno vabljeni k skušnjam vsak torek in petek ob 8. uri zvečer. — Pevska šola za gospodičine, kterih gg. roditelji so udje čitalnice ali dramatičnega društva, se začne v torek 5. oktobra; vaje bodo vsak torek in vsako soboto ob 4. uri popoldne. — Pevska šola za moški zbor se začne v pondeljek 4. dne oktobra; vaje bodo vsak pondeljek in četrtek ob 8. uri zvečer.

Anton Förster, pevovodja nar. čitalnice.

*) Opravljanje mežnarskih poslov gotovo ni spodobno učiteljskemu stanu; vendar se morebiti temu dá ogniti s tem, da si učitelj vdinja hlapca za to tako, kakor tudi grajščinski oskrbnik ima posle, ki mu delajo. Vred.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.